

Raport z badania poziomu certyfikowanego oleju palmowego w Polsce

2023

The Futures Literacy Company

**POLSKA KOALICJA
DS. ZRÓWNOWAŻONEGO**

oleju palmowego

Raport z badania poziomu certyfikowanego oleju palmowego w Polsce

2023

Raport przygotowała firma analityczno-doradcza 4CF na zlecenie Polskiej Koalicji ds. Zrównoważonego Oleju Palmowego.

Jakakolwiek reprodukcja w części lub całości tego raportu musi zawierać tytuł i podać źródło publikacji. Reprodukacja tej publikacji w celach edukacyjnych i innych niekomercyjnych jest autoryzowana bez uprzedniej zgody pisemnej przez właściciela praw autorskich. Reprodukacja tej publikacji w celach komercyjnych jest zabroniona bez uprzedniego pisemnego pozwolenia ze strony posiadacza praw autorskich.

Rekomendowany sposób opisu źródła: Raport z badania poziomu certyfikowanego oleju palmowego w Polsce (2021-2022), 4CF dla Polskiej Koalicji ds. Zrównoważonego Oleju Palmowego, 2023.

Autorzy: Weronika Rafał, Kacper Nosarzewski i Zuzanna Linart

4CF The Futures Literacy Company

 www.4cf.pl

 info@4cf.pl

Polska Koalicja ds. Zrównoważonego Oleju Palmowego

 www.olejpalmowy.com
 sekretariat@olejpalmowy.com

Fundacja WWF Polska

 www.wwf.pl
 mgrzybowska@wwf.pl

© copyright by Polska Koalicja ds. Zrównoważonego Oleju Palmowego, Warszawa 2023
Wydawca: Polska Koalicja ds. Zrównoważonego Oleju Palmowego
olejpalmowy.com

Publikacja sfinansowana przez: Polska Koalicja ds. Zrównoważonego Oleju Palmowego
Koordynacja projektu: Marta Grzybowska, Anita Naumiec,
Magdalena Rusiłowicz WWF Polska

Fotografie na okładce: © Jürgen Freund / WWF, © Matthieu Paley,
© WWF-Malaysia / Mazidi Abd Ghani, © Audra Melton / WWF-US
Opracowanie graficzne: Aleksandra Sobieraj WWF Polska

Wstęp

Olej palmowy, ze względu na swoje szerokie zastosowanie w produkcji żywności, kosmetyków, chemii gospodarczej oraz paszach i biopaliwach, odgrywa kluczową rolę w gospodarce globalnej. Jego uniwersalność i dostępność spowodowały, że stał się jednym z najpopularniejszych olejów w tych branżach. Opinie dotyczące tego surowca pozostają jednak podzielone, ze względu na kontrowersje związane z jego produkcją i wpływem na środowisko.

Olej palmowy produkowany jest z owoców olejowca gwinejskiego (*Elaeis guineensis*) zwanego palmą olejową. Plantacje tych roślin znajdują się głównie w strefie klimatu równikowego i podrównikowego, skąd surowy olej palmowy importowany jest do Europy. Za około 80% światowej produkcji oleju palmowego odpowiadają dwa kraje Azji Południowo-Wschodniej – Malezja i Indonezja [1]. Niemcy i Holandia są głównymi importerami oleju palmowego do Europy, skąd jest następnie sprzedawany do innych państw kontynentu.

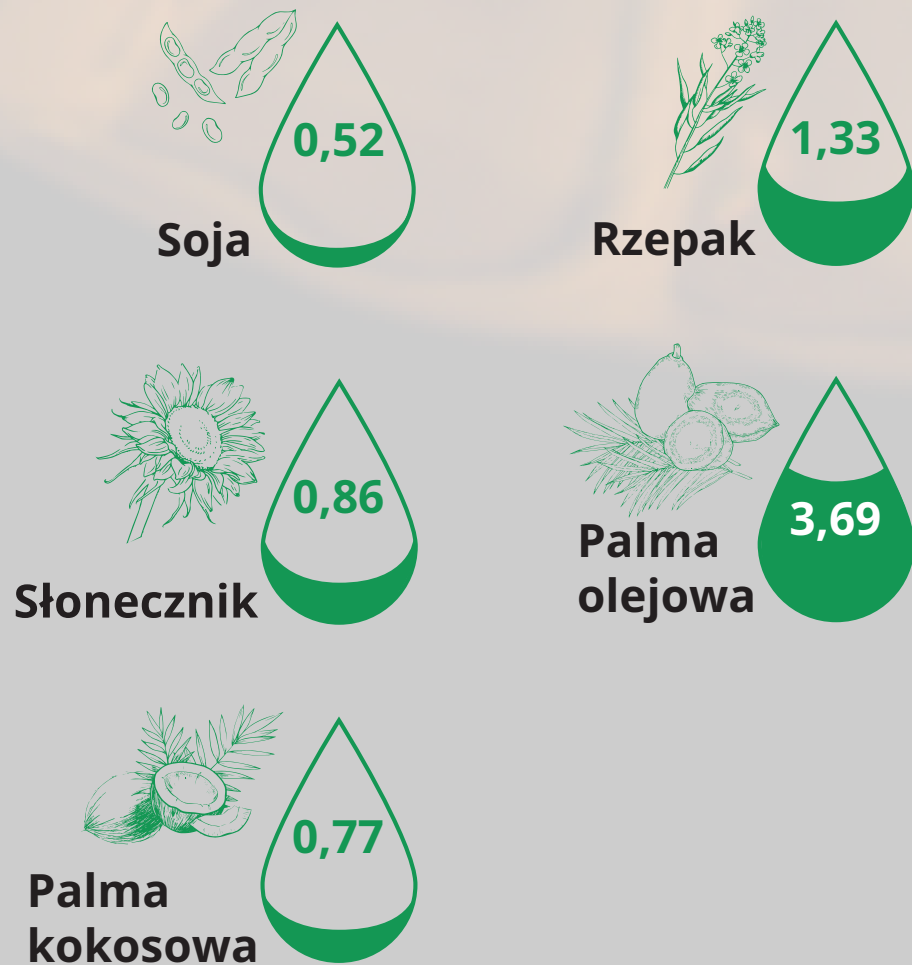
Palma olejowa dostarcza dwóch rodzajów tłuszczu: surowego oleju palmowego z wnętrza owocni (mezokarpu) oraz surowego oleju palmowego z ziaren palmowych. [2] Popyt na obydwie frakcje oleju znacząco wzrósł w ostatnich latach, co przekłada się na zwiększenie obszaru upraw, a tym samym presji na środowisko naturalne. W przypadku niekontrolowanych działań, konsekwencje widoczne są jako pogłębianie się zmian klimatycznych, niszczenie siedlisk zwierząt i roślin, a ponadto negatywnie wpływają na lokalne społeczności zależne od lasów tropikalnych.

Od wielu lat trwa globalna dyskusja na temat wpływu oleju palmowego na środowisko przyrodnicze i zdrowie człowieka, a także możliwości zastąpienia go innymi olejami roślinnymi [3]. Zwolennicy wykorzystywania oleju palmowego do produkcji żywności, kosmetyków, chemii, pasz i biopaliw podkreślają wiele korzyści wynikających z jego stosowania. Przywołują oni wysoką wydajność uprawy palmy olejowej, która osiąga około 3,7 ton na hektar rocznie (w porównaniu do około 0,8 tony dla oleju słonecznikowego) [4], co zostało przedstawione na **wykresie 1**. Dodatkowo, ze względu na swoje wyjątkowe właściwości, olej palmowy znajduje zastosowanie w wielu gałęziach przemysłu, a zastąpienie go często jest trudne lub wręcz niemożliwe dla producentów [5]. Tak zwane oleje tropikalne, w tym olej palmowy, zyskały złą sławę z powodu wysokiej zawartości tłuszczów nasyconych. Nie pozostają jednak bez wartości odżywczych podobnych do innych tłuszczów roślinnych. Wybór tłuszczu palmowego pozostaje korzystniejszym zdrowotnie wyborem żywieniowym niż na przykład masło [6]. Ponadto używanie oleju palmowego pozyskanego z etycznych źródeł nie zostało zakazane przez żaden podmiot regulacyjny.

Wykres 1.

Porównanie wydajności wybranych roślin oleistych:

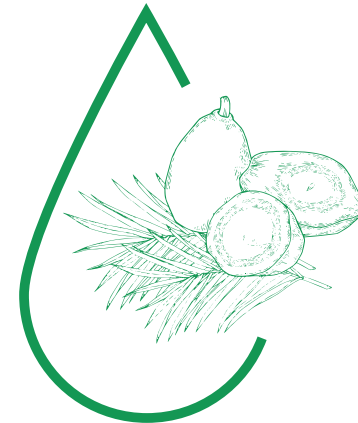
ROCZNA EFEKTYWNOŚĆ PRODUKCJI OLEJU (TON/HEKTAR)

Jednocześnie, olej palmowy spotyka się z silną krytyką ze strony wielu organizacji i podmiotów. Zarówno organizacje proekologiczne, jak i konsumenci wyrażają swoje wątpliwości dotyczące produkcji i wykorzystania oleju palmowego w globalnej produkcji. Głównym argumentem przeciwników stosowania oleju palmowego jest negatywny wpływ na środowisko naturalne krajów, w których jest produkowany. Dynamiczny wzrost popytu na olej palmowy doprowadził do niezrównoważonego tworzenia plantacji i masowej wycinki milionów hektarów lasów tropikalnych, które są siedliskiem wielu zagrożonych gatunków zwierząt i roślin [7]. Intensywna produkcja oleju palmowego, motywowana głównie chęcią maksymalizacji zysków i stale zwiększającą się konsumpcją, znacznie przyczyniła się do poważnego zubożenia bioróżnorodności w Indonezji i Malezji [8]. Przeciwnicy stosowania oleju palmowego zwracają również uwagę na problemy etyczne rozwoju plantacji takie jak naruszanie praw pracowników, zanieczyszczenie środowiska przez odpady oraz niszczenie bioróżnorodności w celu przystosowania terenów do użytku rolniczego.

W ostatnich latach, pomimo braku merytorycznych uzasadnień, niektórzy producenci i grupy konsumentów masowo zrezygnowali z nabywania oleju palmowego oraz produktów go zawierających. Dalsze następstwa takich decyzji w skali globalnej mogą mimo dobrych intencji prowadzić do niespodziewanie negatywnych konsekwencji dla środowiska naturalnego. Badania WWF wskazują, że taki bojkot może przyczynić się do nawet większych szkód [9]. Całkowita rezygnacja z oleju palmowego skutkowałaby zwiększeniem popytu na inne oleje roślinne, których rozległa uprawa obciążałaby środowisko jeszcze bardziej niż uprawa palmy olejowej z powodu mniejszej wydajności. Istotny jest również fakt, że olej palmowy jest surowcem tak wszechstronnym, że można go wykorzystać w bardzo wielu gałęziach przemysłu. Możliwości zastąpienia oleju palmowego innymi olejami roślinnymi są więc bardzo małe. Badania wskazały na potencjalne negatywne skutki zamiany, takie jak konieczność tworzenia rozległych plantacji, wzrost emisji dwutlenku węgla, znacznie większe zużycie wody oraz dalsze i bardziej drastyczne naruszanie bioróżnorodności [10]. Ponadto alternatywne rozwiązania prawdopodobnie nie zmniejszą areału upraw roślin oleistych w krajach o klimacie równikowym i podrównikowym, a jedynie wymuszają

zmianę gatunków uprawianych roślin - ziemia poświęcona pod uprawę palmy olejowej pozostanie więc nadal zagospodarowana rolniczo [11].

Bojkot oleju palmowego ma więc wiele potencjalnie negatywnych skutków, na które wskazują dwie wiodące organizacje ekologiczne: Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody (IUCN) oraz WWF. Organizacje te wskazują, że o wiele bardziej przyjaznym dla środowiska i zrównoważonym działaniem jest kupowanie produktów marek, używających certyfikowanego oleju palmowego oraz wspierających Stowarzyszenie na Rzecz Zrównoważonego Przetwórstwa Oleju Palmowego – RSPO (the Roundtable on Sustainable

Palm Oil). RSPO założono w 2004 roku i od początku działalności prowadzi rejestr firm kupujących olej palmowy na potrzeby produkcji. Udostępniono również narzędzie WWF Palm Oil Buyers Scorecard, które umożliwia zapoznanie się z poziomem certyfikacji oleju palmowego użytkowanego przez globalne firmy i podjęcie świadomego wyboru. Certyfikowany olej palmowy spełnia standardy i wymogi związane zarówno z transparentnym procesem produkcji, ochroną środowiska naturalnego, jak i przestrzeganiem praw pracowników na każdym etapie produkcji [12].

Niniejszy raport ma na celu prezentację danych dotyczących spożycia oleju palmowego w Polsce w latach 2021-2022 oraz oszacowanie ilości certyfikowanego oleju palmowego, który trafia na polski rynek. Raport został przygotowany przez firmę 4CF The Futures Literacy Company na wniosek Polskiej Koalicji na rzecz Zrównoważonego Oleju Palmowego (PKZOP).

Metodologia

Raport stanowi kontynuację badań nad olejem palmowym w Polsce prowadzonych dla Polskiej Koalicji na rzecz Zrównoważonego Oleju Palmowego w latach 2019-2020. Cele badania, podobnie jak w ubiegłych latach, obejmowały określenie całości zużycia oleju palmowego w Polsce oraz oszacowanie udziału oleju palmowego certyfikowanego RSPO na polskim rynku. Badanie zostało przeprowadzone w maju 2023 roku.

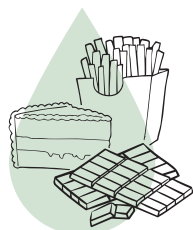
Wspomniane raporty bazują na założeniach i metodologii obliczeń zużycia oleju palmowego w Polsce po raz pierwszy użytej w raporcie przygotowanym przez WWF Polska i Frost & Sullivan w 2019 r. W tegorocznym raporcie szacowanie certyfikowanego oleju palmowego zostało usystematyzowane i poddane drobnym korektom, przez co wyniki mogą w nieznacznym stopniu odbiegać od obliczeń z ubiegłych lat. Autorzy raportu dołożyli starań, aby metodologia pozostała ujednolicona, a wartości prezentowane w każdym z kolejnych raportów nadal mogły być porównywalne. Z uwagi na dostępność danych określenie całkowitego importu oleju palmowego obejmuje lata 2021-2022, natomiast określenie całości zużycia oleju palmowego w Polsce i oszacowanie udziału oleju palmowego certyfikowanego RSPO na polskim rynku dotyczą 2021 roku.

W tegorocznym badaniu, podobnie jak w latach ubiegłych, wzięto pod uwagę olej palmowy stosowany w trzech kategoriach produktów: w żywności; w chemii użytkowej i kosmetykach; w biopaliwach, paszach i pozostałych zastosowaniach. Najbardziej różnorodną kategorią jest żywność, do której wchodzi olej palmowy i jego pochodne używane w margarynach i kremach do smarowania, pieczywie i innych wyrobach piekarniczych, ciastkach, czekoladzie, lodach oraz w chipsach, frytkach i innych słonych przekąskach. W kategorii chemii i kosmetyków uwzględniono olej palmowy i jego pochod-

ne używane do produkcji mydeł, płynów do kąpieli, szamponów, chemii użytkowej oraz wszystkich innych produktów konsumenckich, w których zawarte są środki powierzchniowo czynne, bazujące na oleju palmowym i jego pochodnych. W ostatniej kategorii wzięto pod uwagę zbiorczo pasze dla zwierząt, biopaliwa, zastosowania przemysłowe i inne zastosowania nienależące do żadnej z wcześniejszych kategorii. Warto dodać, że w odniesieniu do biopaliw w 2018 r. przyjęto unijny plan stopniowego wycofywania importu oleju palmowego na potrzeby tego zastosowania [13]. Podsumowanie wszystkich głównych zastosowań oleju palmowego przedstawiono na **wykresie 2**.

Wykres 2.

Zastosowania oleju palmowego z podziałem na kategorie produktów:

ZYWNOSĆ

- Margaryny i kremy do smarowania
- Pieczywo i wyroby piekarnicze
- Ciastka
- Czekolady i wyroby czekoladowe
- Lody
- Chipsy
- Frytki i sone przekąski

CHEMIA I KOSMETYKI

- Mydła
- Płyny do kąpieli
- Szmafony
- Inne kosmetyki
- Środki powierzchniowo czynne używane w chemii domowej

POZOSTAŁE ZASTOSOWANIA

- Pasze dla zwierząt
- Biopaliwa (ograniczenia dla państw UE)
- Inne zastosowania przemysłowe
- Inne zastosowania, np. dla przemysłu farmaceutycznego

Pierwszym celem badania było oszacowanie całkowitej ilości oleju palmowego zużywanego lub konsumowanego w Polsce. Olej palmowy i jego pochodne trafiają do Polski zarówno pod postacią surowca, jak i w formie ukrytej, jako składniki gotowych produktów importowanych do kraju. Podobnie jak w przypadku raportu dotyczącego zużycia oleju palmowego w Polsce w 2019 r., dane na temat importu, eksportu i produkcji surowców oraz produktów końcowych pozyskano z opracowań Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) [14]. Dane dotyczące importu i eksportu oleju palmowego oraz jego pochodnych (produkcja krajowa jest równa zero) są publikowane w systemie miesięcznym i poddawane ewentualnej korekcie na koniec roku kalendarzowego (dlatego dane dla lat ubiegłych zaprezentowane w tym raporcie mogą różnić się nieznacznie od przedstawionych w poprzednim raporcie). W pierwszej kolejności analizie poddano import surowca. Zużycie oleju palmowego w postaci surowca zostało obliczone jako różnica pomiędzy importem a eksportem.

W przypadku obliczeń dotyczących ilości oleju palmowego importowanego do Polski w postaci ukrytej (w produktach), wzięto pod uwagę dane GUS dotyczące importu poszczególnych typów produktów zawierających olej palmowy. W każdej podkategorii użyto wskaźników uśredniających procentowy udział oleju palmowego dla każdego z produktów wchodzących w jej skład. Wskaźniki – opracowane w jednym z poprzednich raportów [15] – uwzględniają udział rynkowy produktów zawierających olej palmowy, średni masowy udział oleju w jednej jednostce produktu oraz inne uwarunkowania związane z lokalną charakterystyką produktów. Pod uwagę wzięto również wycofanie się niektórych producentów z wykorzystywania oleju palmowego, chociaż w tym zakresie wpływ na ostateczny wynik był nieznaczny. W przypadku niektórych podkategorii konieczne było zsumowanie wielu serii danych, a dla umożliwienia porównania wyników z dany-

mi za 2019 r., wzięto pod uwagę te same serie danych. Szczegółowy opis każdej z podkategorii znajduje się w raporcie dotyczącym rynku oleju palmowego w Polsce przygotowanym przez Fundację WWF Polska i Frost & Sullivan w 2019 r. (z wykorzystaniem danych za 2017 r.) [15].

Zsumowano wolumen oleju palmowego pochodzącego z importu surowca z wolumenem oleju palmowego pochodzącego z importu produktów zawierających olej palmowy. Następnie od uzyskanego wyniku odjęto wielkość eksportu produktów zawierających olej palmowy, która została obliczona analogicznie jak dla importu. W obliczeniach nie uwzględniono produktów wyprodukowanych w danym roku, które pozostały niesprzedane.

Drugim celem raportu było oszacowanie procentowego udziału certyfikowanego oleju palmowego w całości oleju palmowego w Polsce. W przeprowadzonym badaniu za certyfikowany olej palmowy uznano jedynie olej palmowy z certyfikacją RSPO (the Roundtable on Sustainable Palm Oil). System certyfikacji RSPO obejmuje różne rodzaje i poziomy certyfikacji, do których zaliczyć można Segregated, Book&Claim oraz Mass Balance, a ich opisy znajdują się na stronach internetowych RSPO [16]. Na potrzeby tego raportu pod uwagę wzięto łańcuchy dostaw typu Segregated oraz Mass Balance.

Obliczenia dotyczące certyfikowanego oleju palmowego w Polsce zostały przeprowadzone osobno dla trzech kategorii: żywności, chemii i kosmetyków oraz innych zastosowań. W każdej z tych kategorii przeanalizowano certyfikację dla największych podmiotów zagranicznych oraz dla polskich firm raportujących w ramach RSPO (Consumer Goods Manufacturers oraz Processors Traders). Wzięto pod uwagę całkowite wykorzystanie oleju palmowego przez przedsiębiorstwo oraz stopień certyfikacji. Całkowite wykorzystanie oleju palmowego obliczono na podstawie metodologii opracowanej przez Lata Dwudzieste na potrzeby raportu o obrocie olejem palmowym w Polsce przygotowanym dla WWF Polska. Wykorzystanie oleju palmowego w Polsce przez koncerny zagraniczne obliczono w dwóch etapach. W pierwszym, na podstawie ilorazu ton używanego przez firmę oleju palmowego, pochodzącego z deklaracji RSPO oraz przychodów glo-

balnych firmy uzyskano wskaźnik efektywności kapitałowej wykorzystania. Zsumowano wolumen oleju palmowego pochodzącego z importu surowca z wolumenem oleju palmowego pochodzącego z importu produktów zawierających olej palmowy. Następnie od uzyskanego wyniku odjęto wielkość eksportu produktów zawierających olej palmowy, która została obliczona analogicznie jak dla importu. W obliczeniach nie uwzględniono produktów wyprodukowanych w danym roku, które pozostały niesprzedane.

Drugim celem raportu było oszacowanie procentowego udziału certyfikowanego oleju palmowego w całości oleju palmowego w Polsce. W przeprowadzonym badaniu za certyfikowany olej palmowy uznano jedynie olej palmowy z certyfikacją RSPO (the Roundtable on Sustainable Palm Oil). System certyfikacji RSPO obejmuje różne rodzaje i poziomy certyfikacji, do których zaliczyć można Segregated, Book&Claim oraz Mass Balance, a ich opisy znajdują się na stronach internetowych RSPO [16]. Na potrzeby tego raportu pod uwagę wzięto łańcuchy dostaw typu Segregated oraz Mass Balance.

Obliczenia dotyczące certyfikowanego oleju palmowego w Polsce zostały przeprowadzone osobno dla trzech kategorii: żywności, chemii i kosmetyków oraz innych zastosowań. W każdej z tych kategorii przeanalizowano certyfikację dla największych podmiotów zagranicznych oraz dla polskich firm raportujących w ramach RSPO (Consumer Goods Manufacturers oraz Processors Traders). Wzięto pod uwagę całkowite wykorzystanie oleju palmowego przez przedsiębiorstwo oraz stopień certyfikacji. Całkowite wykorzystanie oleju palmowego obliczono na podstawie metodologii opracowanej przez Lata Dwudzieste na potrzeby raportu o obrocie olejem palmowym w Polsce przygotowanym dla WWF Polska. Wykorzystanie oleju palmowego w Polsce przez koncerny zagraniczne obliczono w dwóch etapach. W pierwszym, na podstawie ilorazu ton używanego przez firmę oleju palmowego, pochodzącego z deklaracji RSPO oraz przychodów globalnych firmy uzyskano wskaźnik efektywności kapitałowej wykorzystania

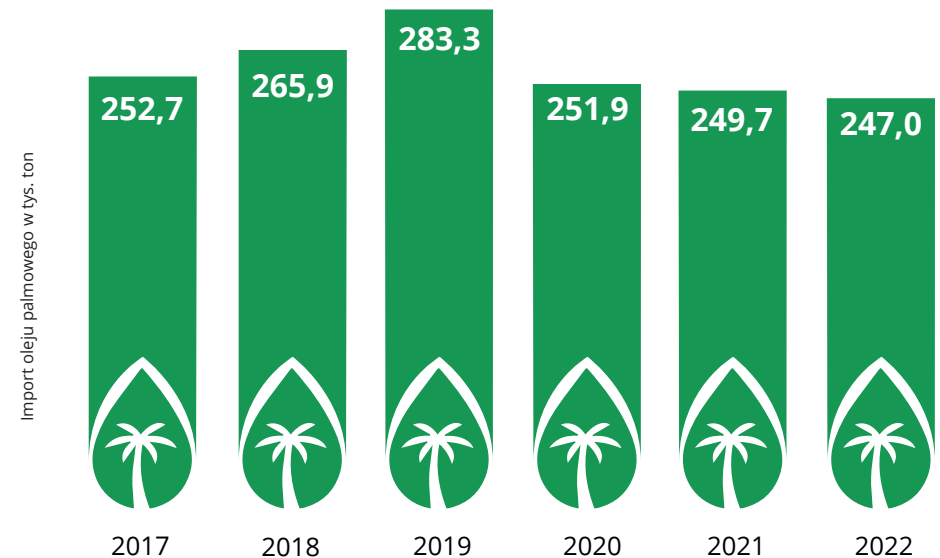
Zmiany w konsumpcji oleju palmowego w Polsce

Import oleju palmowego od znacznego spadku w 2019 roku nie podlega większym wahaniom, a jego wielkość kształtowała się na poziomie 249,7 tys. ton w 2021 roku i 247 tys. ton w 2022 roku. Równa się to spadkowi o około 1% rocznie. Jednocześnie wzrasta import pozostałych olejów roślinnych – słonecznikowego, kokosowego i rzepakowego.

Liczba ton oleju palmowego importowanego do Polski pod postacią surowca sukcesywnie spada od ostatnich trzech lat. Najbardziej znacząca zmiana nastąpiła w 2020 roku, gdy import oleju palmowego w porównaniu do poprzedniego roku zmalał o 11%. Zmiany w latach 2021-2022 nie są już tak zasadnicze i spadek kształtuje się na poziomie około 1% rocznie, co w rezultacie zapewnia import wielkości 249,7 tys. ton w 2021 roku i 247 tys. ton w 2022 roku. Eksport oleju palmowego nadal pozostaje znikomy w porównaniu do importu, jednak w badanym okresie jego wielkość wyraźnie wzrosła. W 2021 roku eksport oleju palmowego w postaci surowca wyniósł 4,8 tys. ton, a w 2022 roku 7,2 tys. ton, co wiąże się ze wzrostem o 51%. W rezultacie zużycie oleju palmowego w Polsce wyniosło w 2021 roku 245 tys. ton, a w 2022 roku 240 tys. ton. Dokładne dane dotyczące wielkości importu oleju palmowego do Polski przedstawiono na **wykresie 3**.

Wykres 3.

Import oleju palmowego do Polski w postaci surowca w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
zmiana roczna		5,2%	6,6%	-11,1%	-0,9%	-1,1%

Źródło: GUS

Spadek importu oleju palmowego w latach 2021-2022 może być związany z podobnymi przyczynami jak w 2020 roku. Pewne znaczenie można przypisać czynnikom makroekonomicznym – pandemia koronawirusa, opóźnienie w gospodarce i ograniczenia handlowe mogą utrzymywać niższy poziom importu i mniejsze zużycie oleju palmowego, jednak o wiele większy wpływ ma ograniczanie stosowania oleju palmowego przez niektórych producentów. Znaczny wzrost cen oleju palmowego, który dokonał się w 2022 roku, nie wydaje się wpływać na import. Sumaryczny import pozostałych olejów roślinnych, takich jak słonecznikowy, kokosowy i rzepakowy, systematycznie rośnie. W latach 2020-2021 i 2021-2022 utrzymywał się na poziomie około 20% rok do roku, przy czym warto podkreślić, że zarówno olej rzepakowy, jak i słonecznikowy są również wytwarzane w Polsce. Największe zmiany w strukturze importu olejów roślinnych mają związek z olejem słonecznikowym. W 2021 roku odnotowano spadek zakupu tego oleju o 30%, a w 2022 roku import wzrósł o ponad 140%. Dostrzeżona różnica nie wydaje się znacząco wpływać na import pozostałych olejów ani nie ma również bezpośrednich konsekwencji dla oleju palmowego.

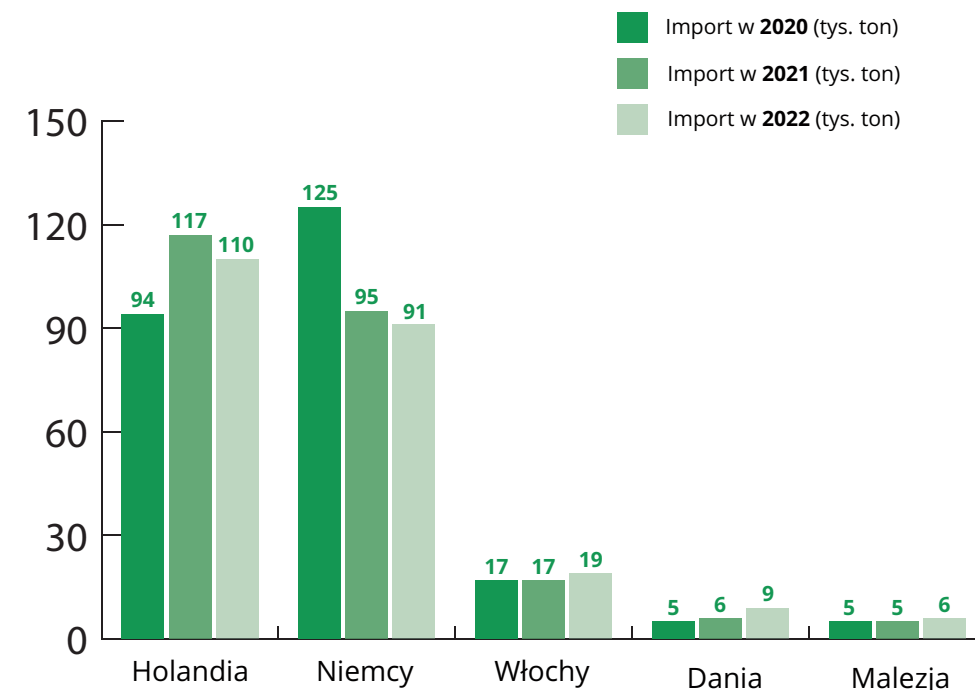
Importowany do Polski olej palmowy w postaci surowca pochodzi głównie z Holandii i Niemiec. Te kraje odpowiadały za 88% importu w 2021 roku i 85% w 2022 roku. W latach 2021-2022 Holandia, wyprzedzając Niemcy, stała się dla Polski głównym importerem oleju palmowego i była odpowiedzialna za dostarczenie odpowiednio 117 tys. ton w 2021 roku (wzrost o 24% w porównaniu z rokiem ubiegłym) oraz 110 tys. ton w 2022 roku (spadek o 6%). Holandia odpowiadała za import około 38% oleju palmowego po Polski w 2020 roku, następnie w latach 2021-2022 jej udział wzrósł do około 47%.

W przypadku Niemiec, import oleju palmowego do Polski wynosił w 2021 roku 95 tys. ton, a w 2020 roku 91 tys. ton, co stanowiło odpowiednio 39% i 38% całkowitego importu surowca. Oznacza to znaczącą zmianę w porównaniu z 2020 rokiem, gdy udział oleju palmowego importowanego z Niemiec stanowił około 50% (125 tys. ton). Należy wziąć pod uwagę, że olej palmowy importowany z Niemiec w dużej części jest on wcześniej importowany z Holandii, gdzie trafia bezpośrednio z krajów produkcyjnych, przede wszystkim Malezji oraz Indonezji.

Biorąc pod uwagę pozostałe kraje, z których Polska importuje olej palmowy, odnotowano niewielkie zmiany w porównaniu z ubiegłymi latami. Włochy i Dania zajmują trzecie i czwarte miejsce w klasyfikacji eksporterów oleju palmowego do Polski, przy wolumenie odpowiednio 17 tys. ton i 6 tys. ton w 2021 oraz 19 tys. ton i 6 tys. ton w 2022 roku. Natomiast bezpośredni import oleju palmowego z krajów produkcyjnych, czyli Malezji i Indonezji, utrzymuje się na minimalnym poziomie 5 tys. ton 2021 i 6 tys. ton w 2022 roku, nie podlegając większym zmianom. Szczegółowe dane dotyczące importu znajdują się na **wykresie 4**.

Wykres 4.

Import oleju palmowego do Polski z podziałem na kraje, 2021-2022 r.

Źródło: GUS

Więszą zmianą charakteryzowała się struktura eksportu. Pomiędzy rokiem 2021 i 2022 eksport oleju palmowego z Polski wzrósł o 51%. W 2021 roku, podobnie jak w poprzednich latach głównym odbiorcą oleju palmowego była Litwa, która stanowiła 38% całkowitego eksportu (1,78 tys. ton). W 2022 roku Litwa utrzymała pozycję lidera, jednak jej udział spadł do 28%, za to na znaczeniu zyskał eksport do Czech (21%) i Niemiec (22%). Dla porównania, w 2021 roku udział dla tych krajów wynosił odpowiednio 13% i 3%. Przyczyny opisanych zmian można upatrywać w zakazie eksportu oleju palmowego z Malezji i Indonezji w 2022 roku [18].

Poza surowcem, do Polski importuje się także olej palmowy w formie ukrytej, jako składnik gotowych produktów spożywczych, kosmetycznych i chemicznych. W latach 2017-2019 w niemalże każdej kategorii produktowej (zawierającej olej palmowy) obserwowano wzrost importu, natomiast od 2020 roku trudno jest dostrzec wyraźną tendencję. Między 2020 a 2021 rokiem zaobserwowano największy wzrost importu w kategoriach: biopaliwa (20%), lody (19%), ciastka (15%) i produkty piekarnicze (15%), natomiast największy spadek nastąpił przy frytkach i chipsach (38%). W przypadku zmian na przestrzeni 2021-2022 roku odnotowano wzrost importu frytek i chipsów (16%), margaryny (14%), wyrobów piekarniczych (12%) i biopaliw (11%), a największy spadek dotyczył lodów (11%). Po zsumowaniu wolumenu wszystkich kategorii produktowych oraz oszacowaniu procentowej ilości oleju palmowego w każdej z nich obliczono, że import oleju palmowego w produktach wyniósł w 2021 r. ponad 214 tys. ton. Ta wartość stanowi niewielką różnicę w porównaniu do 212 tys. ton w 2020 r. Podobnie niewielkie zmiany zaszły dla roku 2022 roku (212 tys. ton). Wynika z tego, że w ciągu ostatnich trzech lat poziom importu oleju palmowego w produktach nie uległ większym wahaniom.

Po dodaniu tego wyniku do wolumenu oleju palmowego importowanego do Polski pod postacią surowca obliczono, że całkowity import oleju palmowego do Polski wyniósł w 2021 r. około 464 tys. ton. Wynika z tego, że import oleju palmowego do Polski w porównaniu z poprzednim rokiem (462 tys. ton w 2020 roku) nie uległ większej zmianie. W przypadku roku 2022 całkowity import oleju palmowego do Polski był niewiele niższy i wy-

niósł 459 tys. ton. W konsekwencji struktura importu oleju palmowego do Polski pozostała bez zmian dla lat 2020-2022 – olej w surowcu stanowił 54%, a olej w produktach 46% całego importu.

W 2021 roku szacowany eksport oleju palmowego zawartego w produktach wyniósł 52 tys. ton, co oznacza spadek w porównaniu z 2020 rokiem o 44%. Biorąc pod uwagę wszystkie wyżej opisane zmienne, wykorzystanie oleju palmowego w Polsce w 2021 roku osiągnęło około 407 tys. ton, co stanowi wzrost o 10% w porównaniu z rokiem 2020, kiedy ilość wykorzystanego oleju palmowego w Polsce oszacowano na 369 tys. ton. W 2021 roku wzrosło zużycie oleju palmowego na mieszkańca w Polsce, co oznacza odwrót od chwilowego wcześniejszego spadku odnotowanego w 2020 roku. Warto podkreślić, że olej palmowy jest szeroko wykorzystywany nie tylko w produktach konsumenckich, ale także w przemyśle chemicznym. Podsumowanie danych dotyczących importu oleju palmowego do Polski przedstawiono na **wykresie 5**.

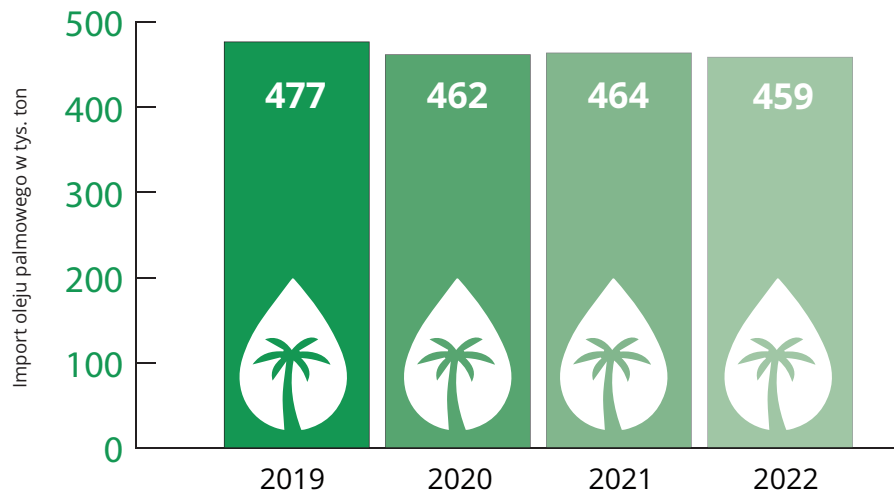

© Aaron Gekoski / WWF-US

Wykres 5.

Import oleju palmowego do Polski, 2019-2022 r.

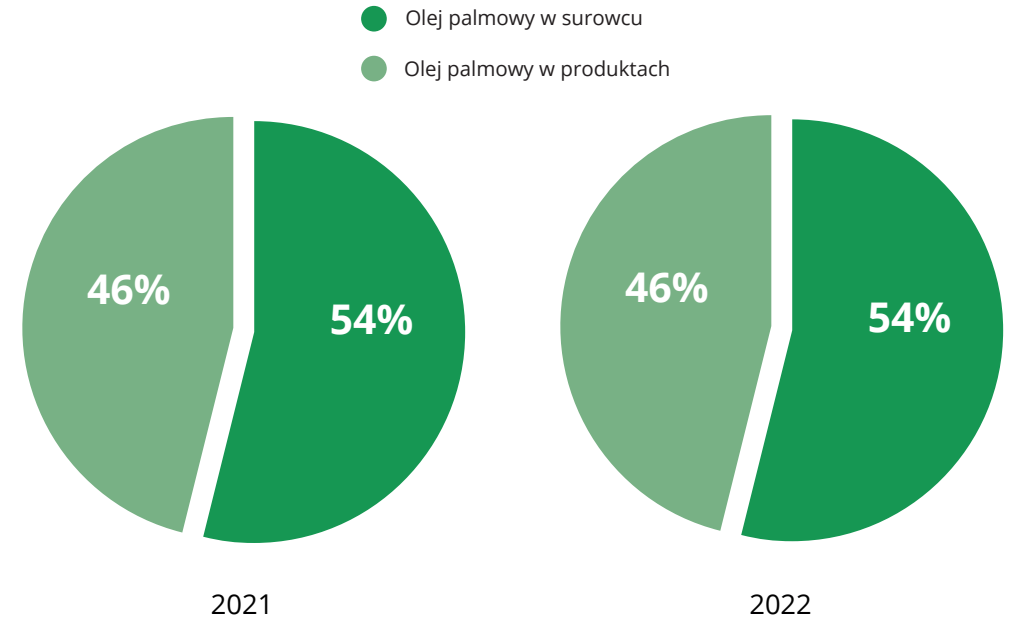
CAŁKOWITY IMPORT OLEJU PALMOWEGO DO POLSKI, 2017-2022 (TYS. TON)

	2019-20	200-2021	2021-22
zmiana roczna	-3,14%	0,41%	-1,00%

Źródło: GUS

Import oleju palmowego w Polsce, 2021-2022 r.

Źródło: GUS

Poziom certyfikowanego oleju palmowego w Polsce

Europa w ostatnich latach nadal utrzymuje wysoki poziom konsumpcji certyfikowanego oleju palmowego (CSPO). Po przejściach związanych z pandemią, kraje europejskie wykazały wzrost zużycia CSPO na poziomie 3,49 mln ton, co przyniosło ogólny wzrost o 48,6%. W 2021 roku wykorzystanie CSPO na poziomie europejskim w sektorach żywności, pasz i środków czystości/pielęgnacji ciała wzrosło do 87,3% [19].

W poprzednim raporcie przygotowanym dla Polskiej Koalicji Zrównoważonego Oleju Palmowego określono udział oleju palmowego certyfikowanego w Polsce w 2020 roku (na poziomie Segregated lub Mass Balance) na około 60% [20], przy czym ze względu na brak dostępu do danych ilość oleju palmowego certyfikowanego w kategorii „pozostałe zastosowania” została jedynie oszacowana na 27%. W kategorii żywności udział oleju palmowego certyfikowanego wyniósł 81%, a w kategorii chemii i kosmetyków – 59%.

W 2021 r. udział oleju palmowego certyfikowanego na polskim rynku wyniósł ok. 56% dla poziomu Segregated oraz Mass Balance. Udział oleju palmowego certyfikowanego z podziałem na kategorie przedstawiono na **wykresie 6**. Jest to wynik nieco niższy od poziomu europejskiego. W 2020 roku 90% oleju palmowego stosowanego w żywności, paszach i produktach oleochemicznych w Unii Europejskiej (EU27 i Wielka Brytania) było pozyskiwane w sposób zrównoważony, natomiast około 69% posiada certyfikację poziomu Segregated lub Mass Balance [21].

W przypadku żywności poziom wykorzystania oleju palmowego certyfikowanego w 2021 roku wyniósł 62%. Nie jest to spadek spowodowany znacznymi zmianami na rynku lecz sposobem szacowania. Wśród rodzimych firm wykorzystanie certyfikowanego oleju palmowego stopniowo wzrasta z 27% w 2020 roku do 31% w 2021 roku, biorąc pod uwagę odsetek certyfikowanego oleju palmowego

spośród całego wykorzystywanego na potrzeby produkcji w kategorii żywność, dodatkowo u niewielu podmiotów odnotowuje się większe spadki. Dla podmiotów wykorzystujących najwięcej oleju palmowego na rynku (polskich lub z kapitałem zagranicznym) średni stopień certyfikacji wyniósł w 2021 roku około 56%, jednak tutaj widoczne są też największe rozbieżności – znajdują się pośród nich zarówno zakłady o bardzo wysokim jak bardzo niskim stopniu certyfikacji. Natomiast dla największych podmiotów pod względem przychodów (16 firm o przychodach powyżej 800 mln zł) stopień certyfikacji wynosi około 92%.

Z kolei w kategorii chemii i kosmetyków udział oleju palmowego certyfikowanego w 2021 roku stanowił 64%. Polskie przedsiębiorstwa osiągnęły stopień certyfikacji na poziomie 65%, co jest bardzo zbliżone do wyniku z ubiegłego roku (66%). Podobny wynik – 65% – osiągnęły przedsiębiorstwa, które obracają największą ilością oleju palmowego w tej kategorii. W przy-

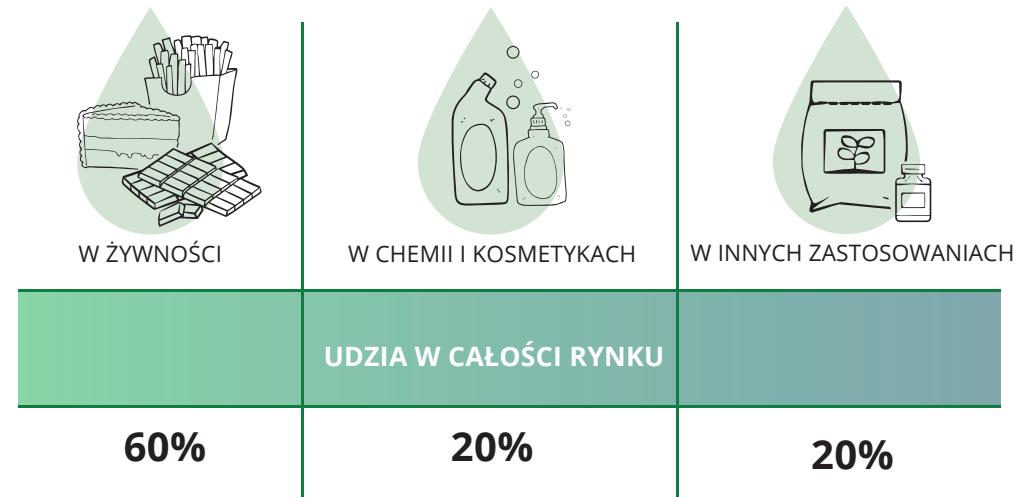
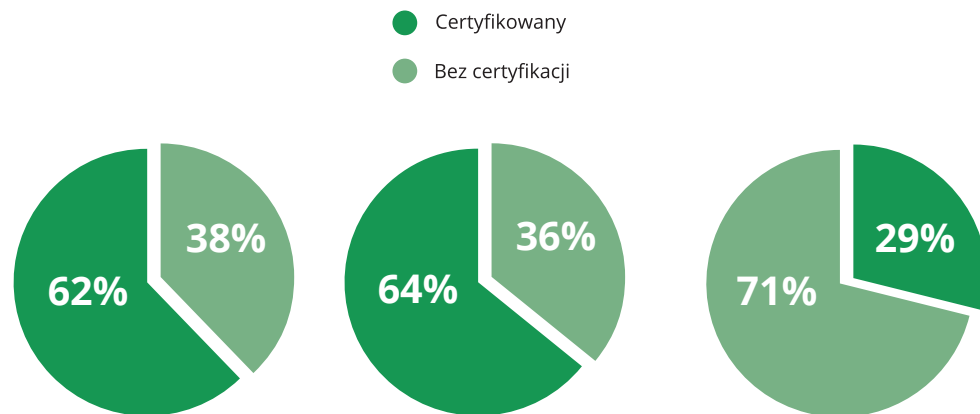
© Chris J Ratcliffe / WWF-UK

padku podmiotów o największych przychodach (5 firm o przychodach powyżej 1 250 mln zł) udział oleju palmowego certyfikowanego wyniósł 67%. Należy zaznaczyć, że w przypadku tej kategorii, olej palmowy ma bardzo długą historię zastosowania i – obok oleju kokosowego – jest jednym z najczęstszych substratów używanych do produkcji środków powierzchniowo czynnych, które są głównymi składnikami aktywnymi w kosmetykach i chemii domowej.

Produkty z kategorii żywności, chemii i kosmetyków są bezpośrednio dostarczane do indywidualnych klientów, natomiast w przypadku trzeciej kategorii, obejmującej pasze, biopaliwa, zastosowania przemysłowe i inne, konsumenci indywidualni nie są bezpośrednimi odbiorcami tych produktów. Sugeruje to, że presja dotycząca certyfikacji w tych obszarach jest mniejsza. W Polsce poziom certyfikacji w tej kategorii wynosi 29%, czyli znacznie niżej, niż w pozostałych dwóch kategoriach produktów.

Wykres 6.

Udział certyfikowanego oleju palmowego w Polsce wg kategorii produktów w 2021 r. (SG – Segregated, MB – Mass Balance).

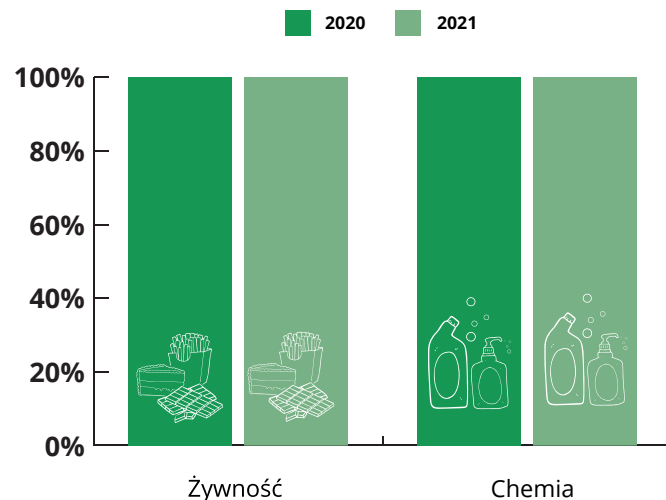
ok. 56% certyfikowanego oleju SG/MB w całości rynku

Udział certyfikowanego oleju palmowego w Polsce dla sieci handlowych i ich marek własnych

W maju 2023 roku przeprowadzono ankietę wśród koalicjantów PKZOP, do których należą również największe sieci handlowe. Pytania dotyczyły ilości oleju palmowego – certyfikowanego i niecertyfikowanego – w łańcuchu dostaw. Z uwagi na skalę sprzedaży sieci handlowych, wyniki mogą przybliżyć jaki odsetek certyfikowanego oleju palmowego trafia bezpośrednio do konsumentów. Ze względu na dostępność danych wzięto pod uwagę marki własne sieci handlowych. Zarówno w 2021, jak i w 2022 roku badane sieci handlowe zadeklarowały korzystanie tylko z certyfikowanego oleju palmowego w swoich produktach w kategorii żywność oraz chemia.

Wykres 7.

Udział certyfikowanego oleju palmowego w Polsce wg sieci handlowych i ich marek własnych, 2021-2022.

Kategoria	2021	2022
ŻYWNOSĆ	26265 t	39697 t
CHEMIA	1140 t	2226 t

Perspektywy zmian obecnych trendów zużycia certyfikowanego oleju palmowego w Polsce

W celu oszacowania perspektyw zmian obecnych trendów zużycia certyfikowanego oleju palmowego w Polsce w perspektywie 2030 roku posłużono się badaniem delfickim, w którym wzięli udział przedstawiciele Polskiej Koalicji na rzecz Zrównoważonego Oleju Palmowego (PKZOP).

Metoda delficka pozwala na osiągnięcie konsensusu na temat przyszłych zjawisk poprzez przeprowadzenie debaty eksperckiej, której wyniki są stosunkowo niezależne od czynników psychologicznych, retorycznych czy socjologicznych mających zazwyczaj negatywny wpływ na dyskusje grupowe. W toku badania eksperci pozostali względem siebie anonimowi, ale nadal mogli wymieniać się komentarzami i na bieżąco odnosić się do wyników. Badanie zostało przeprowadzone za pośrednictwem internetowego narzędzia do badań delfickich - platformy smart-delphi 4CF HalnyX.

W badaniu podjęto się rozstrzygnięcia dwóch kluczowych kwestii – ustalenia stopnia realizacji celu strategicznego PKZOP przez członków Koalicji oraz oszacowania zmian poziomu certyfikowanego oleju palmowego na całym rynku do 2030 roku.

Realizacja celu strategicznego Polskiej Koalicji na rzecz Zrównoważonego Oleju Palmowego

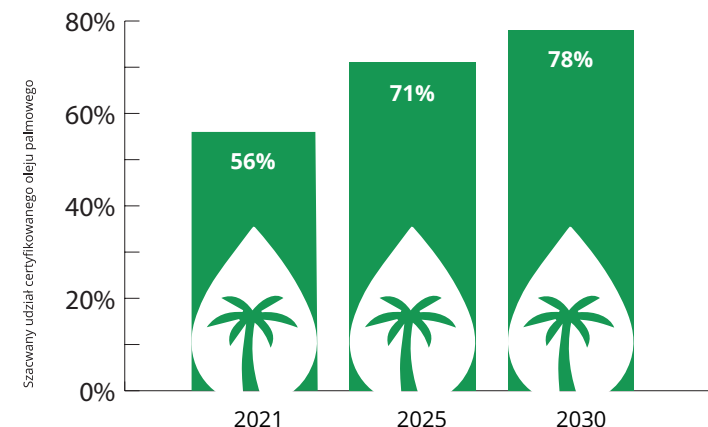
Celem strategicznym PKZOP jest osiągnięcie w Polsce poziomu 100% zrównoważonego oleju palmowego najpóźniej do 2023 roku [22]. Według deklaracji Koalicjantów uśredniony poziom certyfikacji dla firm należących do PKZOP wynosi obecnie, w 2023 roku, 97%, przy czym większość firm Koalicji osiągnęła już 100% certyfikacji. Zdaniem Koalicjantów osiągnięcie w Polsce poziomu 100% zrównoważonego oleju palmowego spodziewane jest w 2025 roku.

Prognozowany procentowy udział certyfikowanego oleju palmowego na całym polskim rynku

Według obliczeń przeprowadzonych na potrzeby raportu w 2021 r. udział oleju palmowego certyfikowanego na polskim rynku wyniósł ok. 56% dla poziomu Segregated oraz Mass Balance. Członkowie Koalicji oszacowali udział certyfikowanego oleju palmowego w całym polskim rynku na 71% w 2025 roku i 78% w 2030. Koalicjanci spodziewają się największych zmian w ciągu najbliższych lat, jednak w dalszej perspektywie czasowej tempo wzrostu udziału certyfikowanego oleju palmowego może znacznie spowolnić.

Wykres 8.

Prognozowany procentowy udział certyfikowanego oleju palmowego na całym polskim rynku w perspektywie 2030 roku.

Podsumowanie

Od 2019 roku import oleju palmowego do Polski w postaci surowca nie podlega większym zmianom i spada w tempie 1% w skali roku. Podobnie jest w przypadku importu oleju palmowego w produktach, który podlega niewielkim wahaniom w okolicach 1%.

W 2021 r. do Polski trafiło 249 tysięcy ton oleju palmowego w surowcu i około 214 tysiące oleju palmowego w postaci ukrytej. Po uwzględnieniu szacunkowej objętości oleju palmowego eksportowanego w postaci ukrytej, oszacowano, że na polskim rynku w 2021 roku zostało zużyte około 407 tysięcy ton oleju palmowego, jednocześnie wzrosło zużycie oleju palmowego w przeliczeniu na mieszkańca. W 2022 roku import oleju palmowego uległ niewielkiemu spadkowi do 247 tys. ton surowca i 212 tys. ton w postaci ukrytej. Głównymi eksporterami oleju palmowego do Polski pozostają Holandia i Niemcy, jednak w 2022 roku swoje znaczenie zwiększył import bezpośrednio z Holandii (duża część oleju palmowego pochodzącego z Niemiec jest pozyskiwana w Holandii). W związku z dużym wzrostem cen olejów roślinnych i zakazem eksportu z krajów produkcyjnych struktura eksportu uległa zmianie, ale nadal stanowi marginalną część w porównaniu z importem.

Najwyższy udział oleju palmowego certyfikowanego odnotowano w kategorii chemia i kosmetyki – w 2021 roku wyniósł on około 64%. Ten segment odpowiada za około 20% całkowitego popytu na olej palmowy w Polsce. W kategorii żywności poziom oleju palmowego certyfikowanego osiągnął wartość około 62%, co więcej ten sektor odpowiada za około 60% całko-

witego popytu na olej palmowy. Poziom certyfikacji przy innych zastosowaniach stanowił 29%, czyli znacznie niżej, niż w pozostałych dwóch kategoriach produktów. Na poziomie całego rynku, w 2021 roku udział oleju palmowego certyfikowanego w Polsce szacuje się na 56% na poziomie certyfikacji Mass Balance i Segregated.

Wykorzystanie oleju palmowego jest tematem wywołującym dyskusję zarówno na poziomie decydentów, jak również budzi kontrowersje wśród społeczeństwa. Dzięki uznanym organizacjom ekologicznym takim jak WWF czy IUCN wzrasta świadomość dotycząca szkodliwości wykluczania oleju palmowego z produkcji i dostrzegana jest konieczność pozyskiwania tego surowca ze zrównoważonych źródeł. Certyfikacja RSPO staje się rozpoznawalnym symbolem jakości, gwarantującym przestrzeganie norm środowiskowych i społecznych. W Polsce, dzięki działaniom instytucji takich jak Polska Koalicja na rzecz Zrównoważonego Oleju Palmowego, rośnie udział certyfikowanego oleju palmowego, co przyczynia się do bardziej zrównoważonej produkcji w tym sektorze.

Literatura

1. Ritchie H., Roser M., Palm Oil, Our World in Data, <https://ourworldindata.org/palm-oil>, 02/06/2023
2. Mathews J., ThePlanter, Kuala Lumpur, 80 (938): 273-294 (2004), Oil Content in Oil Palm Fruit Mesocarp and Bunch, and some of its Related Physiological and Agronomical Factors, https://www.researchgate.net/publication/345726443_Oil_Content_in_Oil_Palm_Fruit_Mesocarp_and_Bunch_and_some_of_its_Related_Physiological_and_Agronomical_Factors
3. 8 Things To Know about Palm Oil, WWF, <https://www.wwf.org.uk/updates/8-things-know-about-palm-oil>, 02/06/2023
4. Zglińska K., Tłuszcz palmowy - mity i fakty, Narodowe Centrum Edukacji Żywnościowej, <https://ncez.pzh.gov.pl/abc-zywienia/tluszcz-palmowy-mity-i-fakty/>, 02/06/2023
5. Robles P., Raghu A., Majendie A., Wu J., The World's Addiction to Palm Oil is Only Getting Worse, Bloomberg, <https://www.bloomberg.com/graphics/2021-palm-oil-deforestation-climate-change/>, 02/06/2023
6. Robb-Nicholson C., By the way, doctor: Is palm oil good for you?, Harvard Health Publishing, <https://www.health.harvard.edu/staying-healthy/by-the-way-doctor-is-palm-oil-good-for-you>, 02/06/2023
7. Palm oil and biodiversity, IUCN, <https://www.iucn.org/resources/issues-brief/palm-oil-and-biodiversity>, 02/06/2023
8. Dhandapani S., Biodiversity loss associated with oil palm plantations in Malaysia: Serving the need versus Saving the nature, https://www.researchgate.net/publication/281523294_Biodiversity_loss_associated_with_oil_palm_plantations_in_Malaysia_Serving_the_need_versus_Saving_the_nature
9. Bojkot oleju palmowego nie ma sensu, WWF, <https://www.wwf.pl/aktualnosci/bojkot-oleju-palmowego-nie-ma-sensu>, 02/06/2023
10. Boycotting Palm Oil May Worsen the Situation, BBVA OpenMind, <https://www.bbvaopenmind.com/en/science/environment/boycotting-palm-oil-may-worsen-situation/>, 02/06/2023
11. Idle T., Welsh I., Are there really any alternatives to palm oil?, Innovation Forum, <https://www.innovationforum.co.uk/articles/are-there-really-any-alternatives-to-palm-oil>, 02/06/2023
12. RSPO, Impact report 2022, <https://rspo.org/wp-content/uploads/RSPO-Impact-Report-2022.pdf>
13. Keating D., EU Labels Biofuel From Palm Oil As Unsustainable, Bans Subsidies, Forbes Magazine, <https://www.forbes.com/sites/davekeating/2019/03/14/eu-labels-biofuel-from-palm-oil-as-unsustainable-bans-subsidies/#70bd04e9c9da>, 02/06/2023
14. Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/>, 02/06/2023
15. Wpływ konsumpcji oleju palmowego w Polsce na globalne środowisko naturalne i analiza możliwości jego zastąpienia przez inne oleje roślinne, Raport Frost & Sullivan dla Fundacji WWF Polska, 2019
16. RSPO Certification, Roundtable on Sustainable Palm Oil, <https://rspo.org/certification>, 02/06/2023
17. Palm Oil Buyers Scorecard, World Wide Fund for Nature, <https://palmoilscorecard.panda.org/>, 02/06/2023
18. Explainer: Indonesia's stop-start controls on palm oil exports, Reuters, <https://www.reuters.com/markets/commodities/indonesias-stop-start-controls-palm-oil-exports-2022-05-24/>, 02/06/2023
19. Latest ACOP 2021 Report shows robust CSPO production and consumption growth, RSPO, <https://rspo.org/latest-acop-2021-report-shows-robust-cspo-production-and-consumption-growth/>, 02/06/2023
20. Raport z badania poziomu certyfikowanego oleju palmowego w Polsce, Frost & Sullivan dla Polskiej Koalicji na rzecz Zrównoważonego Oleju Palmowego, <https://olejpalmowy.com/wp-content/uploads/2020/10/Raport-z-badania-oleju-palmowego-w-Polsce.pdf>, 2021
21. Efeca (Emily Fripp & Associates Ltd) for IDH and EPOA, State of Play: Role of Europe in Driving Sustainable Palm Oil 2020 PALM OIL REPORT, <https://palmoilalliance.eu/wp-content/uploads/2021/12/2021-Palm-Oil-Report-21.8-Small.pdf>
22. Polska Koalicja ds. Zrównoważonego Oleju Palmowego, <https://olejpalmowy.com/o-nas/>, 02/06/2023

**POLSKA KOALICJA
DS. ZRÓWNOWAŻONEGO**
oleju palmowego

www.olejpalmowy.com

sekretariat@olejpalmowy.com